

УДК 351; 347.132.6

DOI <https://doi.org/10.32782/tnv-pub.2024.1.6>

ПРАВОВІ ОСНОВИ НАДАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Новосад Р. В. – аспірант кафедри державознавства, права та європейської інтеграції Інституту публічної служби та управління Національного університету «Одеська політехніка»
ORCID: 0009-0009-9374-5290

Стаття присвячена розкриттю правових основ надання електронних послуг в Україні та виявленню ключових проблем, що перешкоджають їхньому ефективному розвитку. Виходячи з аналізу існуючого стану справ, розглянуто різні аспекти, визначено недоліки у законодавстві – нерівномірний доступ до електронних послуг та проблеми кібербезпеки. На основі цього були запропоновані конкретні висновки та рекомендації щодо подальшого вдосконалення системи надання електронних послуг в Україні. Основна увага приділена необхідності вдосконалення правового регулювання, забезпеченню доступності та рівності, кібербезпеці, стимулюванню інновацій і залученню громадськості до участі у процесі розробки та впровадження рішень. Визначено, що розвиток електронних послуг в Україні потребує спільних зусиль держави, бізнесу та громадськості для забезпечення ефективного і модерного державного управління та підвищення якості життя громадян.

Додатково, в статті висвітлено необхідність забезпечення конфіденційності та захисту персональних даних громадян у контексті надання електронних послуг. Запропоновано заходи щодо стимулювання інновацій та підтримки стартапів у сфері електронного урядування. Висновки та пропозиції статті визначають шляхи подальшого розвитку електронного урядування в Україні з метою покращення якості та доступності державних послуг для громадян та підприємств.

У статті також висвітлено значення активної участі громадськості у процесі прийняття рішень щодо розвитку електронних послуг, що підкреслює необхідність відкритості та прозорості у діяльності державних органів.

Стаття детально розглядає правові основи надання електронних послуг в Україні, виявляючи ключові проблеми, які перешкоджають їх ефективності, та пропонує шляхи вдосконалення. Основна увага зосереджена на необхідності поліпшення законодавчого регулювання, забезпечення доступності послуг, кібербезпеки, стимулювання інновацій та активного залучення громадськості. Висвітлюється важливість забезпечення конфіденційності даних, підтримки стартапів та відкритості державних органів. Стаття вказує на необхідність спільних зусиль усіх заінтересованих сторін для розвитку ефективного електронного урядування та покращення якості життя громадян.

Ключові слова: законодавство, електронні послуги, Україна, право, електронне урядування, нормативно-правові акти, регулювання, інформаційні технології, державна електронна система, цифрова трансформація, доступність, ефективність.

Novosad R. V. Legal basis of providing electronic services in Ukraine

The article is devoted to the disclosure of the legal foundations of the provision of electronic services in Ukraine and the identification of key problems that prevent their effective development. Based on the analysis of the current state of affairs, various aspects were considered, shortcomings in the legislation were identified – uneven access to electronic services and cyber security problems. Based on this, specific conclusions and recommendations were proposed regarding the further improvement of the system of providing electronic services in Ukraine. The main focus is on the need to improve legal regulation, ensure accessibility and equality, cyber security, stimulate innovation and involve the public in the process of developing and implementing solutions. It was determined that the development of electronic services in Ukraine requires the joint efforts of the state, business and the public to ensure effective and modern state administration and improve the quality of life of citizens.

In addition, the article highlights the need to ensure confidentiality and protection of personal data of citizens in the context of providing electronic services. Measures to stimulate innovation and support startups in the field of e-government are proposed. The conclusions and proposals of the article determine the ways of further development of e-government in Ukraine in order to improve the quality and accessibility of public services for citizens and enterprises.

The article also highlights the importance of active public participation in the decision-making process regarding the development of electronic services, which emphasizes the need for openness and transparency in the activities of state bodies.

The article examines in detail the legal foundations of the provision of electronic services in Ukraine, identifying key problems that hinder their effectiveness, and suggests ways of improvement. The main focus is on the need to improve legislative regulation, ensuring the availability of services, cyber security, stimulating innovation and active public involvement. The importance of ensuring data privacy, supporting startups and openness of government bodies is highlighted. The article points to the need for joint efforts of all interested parties to develop effective e-government and improve the quality of life of citizens.

Key words: *legislation, electronic services, Ukraine, law, e-governance, normative legal acts, regulation, information technologies, state electronic system, digital transformation, accessibility, efficiency.*

Постановка проблеми. Надання електронних послуг у сучасному українському суспільстві відіграє важливу роль у забезпеченні ефективного та зручного доступу громадян до державних та комерційних сервісів. Однак, не зважаючи на значні зусилля владних структур та законодавців щодо регулювання цієї сфери, існує низка проблем, що впливають на ефективність і доступність електронних послуг для населення та бізнесу.

По-перше, необхідно визначити юридичні та технічні аспекти надання електронних послуг, щоб уникнути правових колізій і технічних недоліків, що можуть ускладнювати процес отримання доступу до цих послуг. Недоліки в правовому регулюванні можуть включати нечіткість і дублювання нормативно-правових актів, а також відсутність однозначної відповідальності за порушення прав користувачів електронних послуг.

По-друге, необхідно враховувати проблеми забезпечення кібербезпеки у світлі розширення надання електронних послуг. У зв'язку зі зростанням кількості кібератак та інцидентів із порушенням кібербезпеки, необхідно приділяти особливу увагу заходам захисту персональних даних та інформаційних ресурсів користувачів електронних послуг.

По-третє, однією з ключових проблем є низький рівень інформаційної грамотності серед населення, що ускладнює процес використання електронних сервісів. Недостатня обізнаність з принципами роботи та використання електронних платформ може призвести до неправильного використання послуг або навіть до ризику для безпеки інформації користувача.

Отже, в межах даної статті ми розглянемо основні правові аспекти надання електронних послуг в Україні та спробуємо визначити шляхи вирішення вищезазначених проблем для підвищення ефективності й доступності цих послуг для всіх користувачів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх досліджень і публікацій в галузі розвитку електронних послуг в Україні свідчить про активний інтерес, що спостерігається у сучасному науковому дискурсі, так і з боку практиків у галузі державного управління та інформаційних технологій.

Окремі аспекти надання електронних послуг в Україні досліджувалися у працях таких фахівців, як: Бондар Г., Котельникова Ю., Краковська А., Кримчак Л., Миколенко О., Опар Н., Сидоренко Н., Хлібороб Н., Щербина Є. Фальковський А. та інших.

Мета статті. Мета статті полягає в розкритті правових основ надання електронних послуг в Україні з метою визначення їх ефективності, вирішенні проблемних аспектів та шляхів подальшого вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. В сучасному світі роль інформаційних технологій у підвищенні ефективності державного управління та наданні громадянам різноманітних послуг набуває все більшого значення. У цьому контексті електронні послуги стають ключовим інструментом цифрової трансформації суспільства. Україна, як і багато інших країн, активно розвиває інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) у сфері державного управління та надання електронних послуг для забезпечення доступності та якості послуг для своїх громадян.

Процес трансформації адміністративних послуг в електронні за останній рік почав стрімко прискорюватись. Багато фахівців вважають, що серед основних чинників цього процесу стала «коронакриза». Пандемія COVID-19 створила так звану «нову реальність», коли тепер люди можуть ходити на роботу, не покидаючи дому, а це своєю чергою тягне за собою трансформацію сфери надання послуг громадянам і державних адміністративних процесів. Ця трансформація покладає на державу велику відповідальність за її впровадження. Адже від того, яким чином держава регулює процес переходу до електронних послуг, наскільки вона контролює цей процес, залежить успішність усього проекту. У такому сенсі держава виступає гарантом злагодженого процесу надання послуги, гарантом конфіденційності й достовірності, гарантом неупередженості й вчасного надання результату [1].

Отже, успішний розвиток електронних послуг потребує подальших кроків у напрямі інтеграції усіх інформаційних систем в одну єдину; технічної узгодженості; кваліфікованого персоналу; залучення якомога більше користувачів; розвитку мережі ЦНАП та покращення якості надання електронних послуг адміністративних послуг тощо [2].

Для забезпечення правових засад надання електронних послуг в Україні було прийнято ряд законодавчих актів та нормативних документів. Один із ключових документів – Закон України "Про електронні довірчі послуги" – визначає правові основи функціонування електронних послуг у державі. Цей закон встановлює правила надання електронних послуг, визначає права та обов'язки учасників електронних відносин, а також забезпечує визнання та юридичну силу електронних документів і підписів.

Водночас, процедура надання електронна послуга в системі публічних послуг в Україні – це регламентована правовими актами діяльність органів публічної адміністрації за допомогою сучасних інформаційних комунікаційних технологій з розгляду заяви фізичної або юридичної особи про видачу адміністративного акту (дозволу (ліцензії), посвідчення, сертифіката тощо), спрямованого на забезпечення її прав і законних інтересів та/або на виконання особою визначених законом обов'язків [3].

Однак, разом із зростанням значення електронних послуг виникають і проблеми, пов'язані з їх наданням та використанням. Одна з головних проблем – це недостатня правова база, що не завжди відповідає новітнім технологічним вимогам та потребам громадян та бізнесу. Відсутність чіткої нормативно-правової бази може призвести до правових колізій, а також зниження довіри до електронних послуг. Ще однією проблемою є нерівномірний доступ до електронних послуг у різних регіонах країни. Нерівність у розвитку інфраструктури та доступу до Інтернету створює перешкоди для отримання електронних послуг для частини населення, що проживає в менш розвинених або віддалених районах.

Крім того, важливою проблемою є забезпечення кібербезпеки та конфіденційності даних у процесі надання електронних послуг. Почастішали випадки, коли

зловмисники можуть використовувати інформаційні технології для злому та крадіжки особистих даних громадян, що ставить під загрозу їхню приватність і безпеку. Отже, необхідно постійно вдосконалювати законодавство та правові механізми регулювання надання електронних послуг в Україні з урахуванням сучасних технологічних та соціально-економічних викликів. Забезпечення доступності, якості та безпеки електронних послуг відіграє ключову роль у розвитку цифрової економіки та підвищенні якості життя громадян.

Невід'ємною частиною розвитку електронних послуг є створення та підтримка інформаційно-комунікаційної інфраструктури, що забезпечувала швидку та надійну обробку даних, а також доступ до електронних послуг для всіх верств населення. Інфраструктура повинна бути гнучкою та адаптованою до змін у технологічному середовищі та потребах користувачів. Крім того, важливо забезпечити ефективну взаємодію між різними органами влади та організаціями, що надають електронні послуги. Це передбачає створення єдиних платформ та інтерфейсів, що спрощують взаємодію між користувачами та постачальниками послуг, а також обмін даними між різними системами безпечно та ефективно.

У процесі вдосконалення правових основ надання електронних послуг важливо враховувати міжнародний досвід та найкращі практики у цій галузі. При цьому необхідно забезпечити відповідність національного законодавства міжнародним стандартам та конвенціям, що сприятиме збільшенню міжнародного співробітництва та обміну досвідом у галузі електронного урядування.

Наразі Україна знаходиться на етапі активного розвитку електронного урядування та надання електронних послуг. Проте, для досягнення повноцінного успіху у цій сфері необхідно продовжувати працювати над вирішенням існуючих проблем та вдосконаленням законодавчого та інституційного базису. У цьому контексті, дальший розвиток електронного урядування в Україні вимагатиме постійного моніторингу ситуації, аналізу та удосконалення правових і технічних засад, що регулюють цю сферу. Тільки таким чином можна буде забезпечити стабільний розвиток цифрової економіки та позитивний вплив електронних послуг на життя суспільства в цілому.

Важливим аспектом подальшого розвитку електронних послуг в Україні є залучення громадськості до процесу формування та вдосконалення правових механізмів у цій сфері. Відкритість та прозорість у процесі прийняття рішень стосовно розвитку електронного урядування сприятимуть залученню експертної громадськості, бізнесу та інших зацікавлених сторін до активного участі в цьому процесі. Це може забезпечити широке обґрунтування рішень, їх соціальну прийнятність та підвищити рівень довіри громадян до електронних послуг та державних органів.

Крім того, необхідно активно працювати над популяризацією електронних послуг серед населення. Широке розповсюдження інформації про переваги та можливості, що надають електронні послуги, сприятиме збільшенню їхнього використання та відповідно, підвищить рівень ефективності державного управління. Наприклад, проведення освітніх заходів, тренінгів та семінарів для громадян щодо користування електронними послугами та їхніх прав і обов'язків у цьому процесі може виявитися дуже корисним. Також важливо створити зручні та доступні канали комунікації з органами державної влади для отримання допомоги та консультацій щодо використання електронних послуг.

У подальшому розвитку електронного урядування в Україні також слід звернути увагу на забезпечення інтегрованості та сумісності різних інформаційних систем та платформ, що використовуються для надання електронних послуг. Це

дозволить забезпечити безперешкодний обмін даними між різними органами влади та мінімізувати адміністративні бар'єри для користувачів.

Важливим напрямком подальшого розвитку системи електронного урядування в Україні є забезпечення відкритості даних та їхньої доступності для громадськості. Це передбачає створення відкритих даних (Open Data), які містять інформацію про діяльність державних органів, статистичні дані, бюджетні витрати та інші аспекти роботи влади. Надання доступу до цих даних сприятиме збільшенню прозорості та обліковості у діяльності державних органів, а також стимулюватиме розвиток інновацій та підвищення рівня довіри до владних структур.

Одним з ключових завдань у сфері електронного урядування є розробка та впровадження цифрових інструментів для взаємодії громадян з державою. Це може бути різноманітні мобільні додатки, онлайн-платформи для отримання адміністративних послуг, електронні форми звернень до влади тощо. Забезпечення зручного та доступного способу взаємодії з органами влади сприятиме збільшенню зацікавленості громадян у державних справах та підвищить рівень їхньої участі в прийнятті рішень. Також важливою складовою ефективною системи електронного урядування є забезпечення відповідного рівня кібербезпеки. У зв'язку зі зростанням кількості кібератак та загроз від хакерських атак, державні органи повинні приділяти особливу увагу захисту своїх інформаційних систем та персональних даних громадян. Це передбачає впровадження сучасних технологій захисту, навчання персоналу та вдосконалення законодавства у сфері кібербезпеки.

Нарешті, для успішного розвитку електронного урядування необхідно підтримувати інноваційний та підприємницький дух серед учасників екосистеми електронних послуг. Сприяння стартапам та інноваційним компаніям, які розробляють нові технології та рішення в галузі електронного урядування, може стати важливим каталізатором для подальшого розвитку цієї сфери. У цілому, розвиток електронних послуг та електронного урядування в Україні є складним, але вельми перспективним завданням. Він вимагає системної роботи всіх зацікавлених сторін, від уряду та бізнесу до громадськості та активних громадських організацій. Тільки спільними зусиллями можна забезпечити створення сучасної та ефективною системи державного управління, яка відповідає потребам сучасного суспільства.

Зробивши аналіз існуючих проблем та можливостей у сфері надання електронних послуг в Україні, можна зробити висновок, що розвиток цієї галузі вимагає комплексного підходу та системних змін. Одним із напрямків подальшої роботи може бути активне сприяння з боку держави у створенні та підтримці інноваційних проектів у сфері електронних послуг. Зокрема, державні органи можуть стимулювати розвиток нових технологій та стартапів, що спрямовані на покращення надання електронних послуг. Це може бути здійснено через надання фінансової підтримки, створення сприятливих умов для розвитку бізнесу в цій сфері, а також підтримки наукових досліджень та інновацій.

Доцільно також залучати міжнародні організації та експертів для обміну досвідом та кращих практик у сфері електронного урядування. Міжнародна співпраця може допомогти вирішити деякі проблеми та прискорити процеси розвитку, а також забезпечити відповідність українського законодавства міжнародним стандартам та рекомендаціям. Подальший розвиток електронних послуг в Україні має потенціал значно покращити якість життя громадян, підвищити ефективність державного управління та стимулювати економічний зріст. Однак це можливо лише за умови системного підходу до розв'язання проблем та планування подальших

кроків. Тільки таким чином Україна зможе відповідати сучасним вимогам і стати важливим гравцем у світі цифрових технологій.

Загальною метою розвитку електронних послуг в Україні є створення цифрового суспільства, в якому кожен громадянин має можливість отримати доступ до необхідних адміністративних, соціальних та комерційних послуг швидко, зручно та безпечно. Це передбачає не лише технологічний аспект, але й побудову відкритої, прозорої та громадсько-орієнтованої системи управління, яка відповідає вимогам сучасного інформаційного суспільства.

На шляху до досягнення цієї мети держава має забезпечити стабільну політичну, правову та економічну підтримку розвитку електронних послуг. Важливо також залучити до цього процесу широке коло зацікавлених сторін, включаючи громадські організації, бізнес-спільноту та академічний сектор. Тільки шляхом спільних зусиль можна створити ефективну та дієву систему надання електронних послуг, яка відповідає потребам сучасного суспільства. Одним із ключових завдань є забезпечення відкритості та доступності публічної інформації та послуг. Це означає не лише створення електронних платформ для надання послуг, але й забезпечення зручності та зрозумілості для користувачів, а також доступу до інформації для людей з обмеженими можливостями та інших вразливих груп населення.

У процесі розвитку електронних послуг необхідно також враховувати етичні та правові аспекти збереження приватності та конфіденційності особистих даних користувачів. Забезпечення цих принципів є важливим для підтримки довіри громадян до електронних послуг та забезпечення їхньої безпеки. Розвиток електронних послуг в Україні є складним, але дуже важливим завданням, яке потребує системного підходу та спільних зусиль різних секторів суспільства. Шляхом реалізації стратегічних заходів та впровадження інновацій можна досягти значного прогресу у цій сфері і покращити якість життя громадян України.

Підсумовуючи, розвиток електронних послуг у сучасній Україні вимагає комплексного підходу та системних змін на різних рівнях. Поліпшення правового регулювання, забезпечення доступності та якості послуг, розвиток інфраструктури та залучення громадськості до процесу розробки та впровадження нових ініціатив – усі ці аспекти важливі для успішного подальшого розвитку сфери електронного урядування. За правильного підходу та ефективного впровадження відповідних заходів Україна зможе значно покращити якість життя своїх громадян, зробити державне управління більш прозорим та ефективним, а також стати важливим гравцем у світі цифрових технологій.

Отже, дальший розвиток електронних послуг в Україні має великий потенціал для покращення якості життя громадян, підвищення ефективності державного управління та стимулювання економічного зросту. Він потребує спільних зусиль та системного підходу з боку усіх зацікавлених сторін.

Стан діяльності публічної адміністрації стосовно надання адміністративних послуг в Україні дозволяє відзначити покращення практик сервісної діяльності у сфері діджиталізації, децентралізації та моніторингу якості надання послуг. Через це деякою мірою можна визнати, що практика надання адміністративних послуг – один із видів співдії органу публічної адміністрації з громадянами [4].

Потужна інформаційно-комунікаційна інфраструктура є важливою ланкою для ефективного переходу держави на цифрове урядування. Без недорогого і доступного високошвидкісного широкосмугового доступу до інтернету та безпечного і надійного доступу до нових технологій, уряд не зможе ефективно надавати

цифрові послуги, а громадяни не зможуть ними скористатися. Пріоритетна увага уряду також має приділятися й розвитку потенціалу і менталітету громадянського суспільства, коли реалізується комплексний, загальнодержавний підхід до цифрової трансформації уряду [5].

Однією з ключових передумов ефективності реалізації концепції електронних адміністративних послуг є, зокрема, запровадження інтегрованого підходу, відповідно до якого всі електронні ресурси органів публічної адміністрації, веб-сторінки публічних сервісів мають бути об'єднані в один зручний ресурс. Функції з надання електронних послуг (у тому числі адміністративних та інших публічних послуг), відповідно до чинного законодавства, покладені на Портал «Дія», який має забезпечити застосування зрозумілих та зручних для користувачів інтерфейсів; завантаження, заповнення та подання заяв й інших документів за допомогою програмних засобів веб-порталу [6].

Надання державних послуг в електронній формі сприяє зростанню ефективності політичного управління завдяки формуванню атмосфери довіри до влади, здатної надавати якісні державні послуги, доступні для всіх категорій громадян та орієнтовані на задоволення їхніх потреб. Електронні державні послуги є атрибутом сучасної та ефективної держави, при її наданні знижуються можливості корупційних дій державних службовців, громадянам надається можливість оцінювати діяльність владних органів, що формує у суспільства уявлення про державні інститути і створює образ демократичності влади [7].

Україна має всі можливості для побудови ефективної системи цифровізованих адміністративних послуг. У нашій країні зроблено вже багато кроків, покликаних на ефективне функціонування даного процесу. Проте, як і з будь-яким новим процесом, який імплементується в суспільні відносини, виникають певні проблеми в його реалізації. І лише за умови системного підходу до вирішення цих проблем, вдасться забезпечити якісний рівень функціонування системи електронних адміністративних послуг, як одного з важливих чинників розвитку демократії в країні та підвищення якості життя громадян нашої держави [8].

Електронні адміністративні послуги є комплексним соціально-правовим феноменом. Генеза та еволюція електронних адміністративних послуг об'єктивно зумовлена прагненням суспільства до усунення корупційних ризиків, розбудови раціональної моделі електронного урядування, поглиблення публічно-сервісної діяльності суб'єктів владних повноважень. Наразі в Україні триває процес формування нормативно-правової та техніко-технологічної бази для подальшої діджиталізації сфери надання адміністративних послуг. Розширення переліку електронних адміністративних послуг та спрощення процедури їх надання сприятиме суспільному поступу, інтенсифікації господарської діяльності, суверенізації приватних осіб [9].

Впровадження сучасних цифрових технологій в систему публічного управління породжує значні трансформаційні процеси у взаємодії основних сторін реалізації адміністративних послуг. Водночас, все це сприяє збільшенню наукового інтересу до розгляду даних питань та формуванню теоретичних та практичних рекомендацій щодо їх подальшого вдосконалення [10].

Висновки і пропозиції. Після аналізу правових основ надання електронних послуг в Україні стає очевидним, що ця галузь потребує подальшого вдосконалення та розвитку. На основі обґрунтованих даних та виявлених проблем можна зробити наступні висновки та запропонувати відповідні заходи для подальшого покращення ситуації:

1. **Потреба у вдосконаленні правового регулювання:** Необхідно провести ретельний аналіз існуючого законодавства та внести зміни, що відповідатимуть сучасним вимогам та технологічним можливостям. Зокрема, слід прискорити розробку та прийняття законопроектів, спрямованих на спрощення та удосконалення процедур надання електронних послуг.

2. **Забезпечення доступності та рівності:** Необхідно активно працювати над зменшенням цифрового розриву та забезпеченням рівного доступу до електронних послуг для всіх верств населення, включаючи мешканців віддалених та малозабезпечених регіонів.

3. **Забезпечення кібербезпеки та конфіденційності даних:** Потрібно приділяти належну увагу заходам з захисту персональних даних громадян та забезпеченням кібербезпеки в умовах росту кіберзагроз та кібератак.

4. **Стимулювання інновацій та підтримка стартапів:** Держава повинна активно підтримувати розвиток інноваційних технологій та стартапів у сфері електронних послуг шляхом надання фінансової підтримки, створення сприятливих умов для розвитку бізнесу та підтримки наукових досліджень.

5. **Залучення громадськості до процесу розробки та впровадження рішень:** Важливо забезпечити відкритий та прозорий процес прийняття рішень щодо розвитку електронних послуг та активно залучати громадськість до участі в цьому процесі.

В цілому, подальший розвиток електронних послуг в Україні буде залежати від успішного впровадження зазначених вище рекомендацій та спільних зусиль всіх зацікавлених сторін. Тільки через спільні зусилля можна забезпечити створення сучасної та ефективної системи надання електронних послуг, яка буде сприяти подальшому розвитку суспільства та підвищенню якості життя громадян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Миколенко О. І. Проблеми та перспективи розвитку електронних адміністративних послуг в Україні // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2021. С. 46. DOI: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2021.51.9>

2. Опар Н. В. Теоретичні основи надання електронних послуг в Україні // Державне управління: удосконалення та розвиток. 2021. № 6. Режим доступу: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/6_2021/35.pdf.

3. Щербина Є. М. Характеристика процедури надання електронних послуг в системі публічних послуг в Україні // Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права. 2022. № 4. С. 185-189.

4. Сидоренко Н. О. Діджиталізація: електронні адміністративні послуги // Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права. – 2021. № 4. С. 11-15. Режим доступу: <http://chasopys-ppp.dp.ua/index.php/chasopys/article/view/93/84>.

5. Бондар Г.Л. Цифрова трансформація уряду України, відкриті дані (open data) та електронні послуги // Public Administration and Regional Development. 2021. № 11. С. 97-123. Режим доступу: <https://pard.mk.ua/index.php/journal/article/view/235/194>.

6. Хлібороб Н. Функціонування інтегрованого порталу електронних адміністративних послуг: правові аспекти // Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2020. № 70. С. 121-128. Режим доступу: [10960-21349-1-РВ.pdf](https://doi.org/10.1017/9783708911111-007).

7. Котельникова Ю. М. Особливості розвитку електронних послуг в цифровому суспільстві // Український журнал прикладної економіки та техніки. 2022. Т. 7. № 3. С. 107 – 113. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2022-3-15>.

8. Краковська А., Бабик М. Цифровізація адміністративних послуг в Україні: проблеми та перспективи розвитку. 2022. Режим доступу: <http://r.donnu.edu.ua/handle/123456789/2357>.
9. Проневич О.С., Коляда Т.А. Концептуально-правові засади надання електронних адміністративних послуг в Україні // Інтернет–конференції ХНУМГ ім. ОМ Бекетова. 2023. Режим доступу: <https://ojs.kname.edu.ua/index.php/area/article/download/3110/2947>.
10. Кримчак Л., Віхтюк Л., Рудніченко Є. Цифровізація адміністративних послуг: законодавчі та теоретичні аспекти їх реалізації // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2022. № 6, т. 2. С. 55-59. Режим доступу: <https://elar.khmnu.edu.ua/handle/123456789/13308>.

REFERENCES:

1. Mykolenko, O. I. (2021). Problems and prospects of development of electronic administrative services in Ukraine. *Scientific Bulletin of the International Humanities University*, (46). DOI: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2021.51.9>
2. Opar, N. V. (2021). Theoretical foundations of electronic services provision in Ukraine. *State Administration: Improvement and Development*, (6). Retrieved from http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/6_2021/35.pdf
3. Shcherbyna, Y. M. (2022). Characteristics of the procedure for providing electronic services in the system of public services in Ukraine. *Dnipro Scientific Journal of Public Administration, Psychology, Law*, (4), 185-189.
4. Sydorenko, N. O. (2021). Digitalization: Electronic administrative services. *Dnipro Scientific Journal of Public Administration, Psychology, Law*, (4), 11-15. Retrieved from <http://chasopys-ppp.dp.ua/index.php/chasopys/article/view/93/84>
5. Bondar, H. L. (2021). Digital transformation of the Government of Ukraine, open data (open data), and electronic services. *Public Administration and Regional Development*, (11), 97-123. Retrieved from <https://pard.mk.ua/index.php/journal/article/view/235/194>
6. Khliborob, N. (2020). Functioning of the integrated portal of electronic administrative services: Legal aspects. *Bulletin of Lviv University. Series Law*, (70), 121-128. Retrieved from 10960-21349-1-PB.pdf
7. Kotelnikova, Y. M. (2022). Features of the development of electronic services in the digital society. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*, 7(3), 107-113. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2022-3-15>
8. Krakovska, A., & Babik, M. (2022). Digitalization of administrative services in Ukraine: Problems and development prospects. Retrieved from <http://r.donnu.edu.ua/handle/123456789/2357>
9. Pronevych, O. S., & Kolyada, T. A. (2023). Conceptual legal principles of providing electronic administrative services in Ukraine. *Internet Conference of KhNUMG named after O.M. Beketov*. Retrieved from <https://ojs.kname.edu.ua/index.php/area/article/download/3110/2947>
10. Krymchak, L., Vikhtyuk, L., & Rudnychenko, Y. (2022). Digitalization of administrative services: Legislative and theoretical aspects of their implementation. *Bulletin of Khmelnytsky National University. Economic Sciences*, (6), 2, 55-59. Retrieved from <https://elar.khmnu.edu.ua/handle/123456789/13308>